

Danmarks Rustningsindustri.

Af Axel Pille.

Naturligvis bliver Danmarks Plads i Rustningsindustrien ret beskeden i Forhold til, hvad der kan præsteres af verdensomspændende Koncerner, men i Forhold til Landets Størrelse er vi, takket være et enkelt Foretagende og detses initiativrige Ledere, særdeles fint placeret paa dette makabre Omraade.

Det Foretagende, som vi hermed skal omtale, er *Dansk Industrisyndikat, Compagnie Madsen*. I 1880'erne konsturerede den senere Krigsminister, Generalmajor *H. O. Madsen* og Rustmester Rasmussen Bjarnow et Fodfolksgevær til Hæren, men det bekendte »Gevær 89« blev antaget i Stedet. Opfinderne fortsatte imidlertid deres Forsøg og omdannede deres Vaaben til et let Maskingevær, det danske Rekylgevær, og i 1901 dannedes et Aktieselskab: *Dansk Rekylriffel Syndikat* »Med Sæde og Værnething i København. Det har til Formaal at udnytte forskellige patenterede og upatenterede Opfindelser paa Krigsmateriellets og Feltudrustningsomraadet, navnlig med Hensyn til Rifler og Mitrailleurer«. Selskabet begyndte med en Aktiekapital paa 500,000 Kr. Naar der ikke foreligger mere offentligt om dette Selskabs Virksomhed, end Tilfældet er, saa er det først og fremmest, fordi Selskabet aldrig har haft over ti Aktionærer og derfor heller ikke ifølge Aktieselskabsloven har Pligt til at offentliggøre sine Regnskaber. Det er kun sket, naar Foretagendet har været rodet ind i Finansskandaler, der er kommet til offentlig Undersøgelse.

I mere end de tredive første Aar bestod Selskabets Virksomhed saa at sige udelukkende i Fabrikation og Salg af Rekylgeværer. Naturligvis maatte en saadan Opfindelse støttes af den danske Hær, der indførte »Rekylgevær Model 1903« i Rytteriet. Senere blev der ogsaa dannet Rekylafdelinger indenfor Fodfolket; Hæren har dog en Aftale med Syndikatet, saa den selv fabrikere sine Rekylgeværer.

Rekylgeværet blev benyttet allerede i den russisk-japanske Krig 1904-05. Russerne indførte en Del til deres Rytteri, og der berettes bl. a. om en Episode, hvor omkring 6 Rekylgeværer standsede og oprevent større japansk Styrke. Efterhaanden indførtes det ogsaa i en Række andre europæiske Lande og mange ikke-europæiske. Man kan heraf danne sig et Begreb om, at det allerede dengang blev sendt derhen, hvor der var Oprør og andre blodige Bataljer. I en tidligere Udgave af »Green's danske Fonds og Aktier« gives der nogle Oplysninger om Selskabets Udbytteforhold - i den sidste staar der ingenting. I 1906, altsaa efter den russisk-japanske Krig, udbetaltes 50 pCt. til Aktionærene, Aktiekapitalen udvidedes samme Aar til 800,000 Kr., men i en Aarrække gav Selskabet nu slet intet Udbytte; saa kom Balkankrigene, og i 1913 gav Selskabet 30 pCt., i 1914 50 pCt. De taalmodige Aktionærer fik deres Belønning.

Under Verdenskrigen blev Rekylgeværet benyttet af Rusland, Tyskland og Bulgarien; men Salget steg alligevel ikke saa meget, at der kunde udbetales Udbytte, og da man i 1916 udvidede Aktiekapitalen til 5 Mill. Kr., blev kun 710,000 Kr. indbetalt kontant, mens 4 Mill. Kr. blev »anvendt til Udligning af Selskabets Gæld«, og Resten skulde først indbetales efter Bestyrelsens Bestemmelse. Den eneste store Chance, Krigen

havde givet Selskabet, maatte man se ryge en Tur. Der var blevet afsluttet en Aftale med Czarrusland om, at man for danske Penge skulde bygge to Vaabenfabriker i den lille By Korotov, midtvejs mellem Moskwa og Nisnij Novgorod og der fremstille danske Vaaben til Russerne; men Revolutionen kom, og Bolshevikerne nationaliserede ganske simpelt Fabrikerne. Det eneste, der blev tilovers af det russiske Eventyr, var det, som stod i Regnskabet, hvor de russiske Interesser i de følgende Aar figurerede som Aktiver baade i Landmandsbankens og Transatlantisk Kompagnis Regnskaber. Det var nemlig typiske Krigsspekvlanter, der var blevet Herrer i Rekylsyndikatet, der nu gled med ind i Efterkrigstidens Finansskandaler. Landmandsbanken overtog i 1921 en hel Del Aktier til Kurs 300, mens deres virkelige Kurs højst kunde regnes i ører. Man havde foregøglet Glückstadt, at der kunde ventes Ordre fra den franske Stat til en Værdi af Hundreder af Millioner Francs; men der kom overhovedet ingen Bestilling. De russiske Interesser overgik til Transatlantisk Kompagni, der ogsaa havde et andet mærkeligt Aktiv, 1,4 Mill. Kr., som Rekylsyndikatet havde tilgode hos en Brasilianer, der forlængst var gaaet fallit. Selv da Folkebanken for København og Frederiksberg i 1929 maatte rekonstrueres, var Rekylsyndikatet paa Tapetet, dets Aktier stod i Bankens Bøger opført til rene Fantasikurser, mens de paa det Tidspunkt ikke var en Tiendedel værd af deres Paalydende.

Nu maa man ikke tro, at der saa slet ikke solgtes nogen Rekylgeværer. Af en Oversigt fra 1924 fremgaar, at det anvendtes af Militæret i Norge, Sverige, Tyskland, Bulgarien og Holland. Desuden har det efter Verdenskrigen været med i en Række blodige Bataljer af mere eller mindre obskur Art. Vi har nogle Skildringer fra en af disse Episoder, som tillige er saare betegnende for den Mentalitet hos den Slags Røversoldater, der skal findes frem til at myrde med Rekylgeværet.

Det var i 1919, da »de hvide Generaler« paa forskellig Maade søgte at bekæmpe Bolshevismen fra østersøstaterne. Kaptajn Aage Westeriholz, der ogsaa var Ophavsmand til et hjemligt frivilligt Korps af rekylbevæbnede Motorcyklister, samlede om sig en Bande af Lejetropper og drog til Estland for bevæbnet med Rekylgeværer at bekæmpe Kommunisterne. En af Deltagerne, *S. C. Telling*, offentliggjorde i 1921 i »Gads danske Magasin« nogle Dagbogsoptegnelser. Saaledes hedder det fra den 31. Juli: »Jeg er s'gu noget sulten og træt og ønsker hjerteligt, at vi kunde faa en Smule Ro for de Satans Røde Artillerister i Nat. De virker s'gu generende i Længden. -I Gaar havde de Røde et voldsomt Tab ved Angrebet paa os -- 30 Vogne med døde og saarede!! Længe leve General Madsen og hans Rekylgevær.« Og Dagen efter: »Angreb paa Stillingerne Kl. 3,00 Fm. Satan tog ved Esterne ude paa venstre Fløj, og vi fik de Røde i Ryggen. Saa maatte vi tilbage. 4. Deling glemte vi ude paa højre Fløj, saa de var nær ved det denne Gang. - De slap dog ud af Byen under Dækning af 412's Rekylgevær.....« Det er formentlig ogsaa Rekylgeværet, der hentydes til, naar Telling skriver: ».....og vi sad og saa bedrøvede efter vore Maskingeværer, som vi yar kommet til at holde af i de strenge Dage derude.«

Rekylgeværer laa parat til den gamle Kong Hussein af Hedjaz, da han i 1924 kæmpede sin haarde Kamp med Ibn Saud. De kunde maaske have ændret Kampens Gang, men kom ikke i Brug, da Kong Hussein ikke vilde betale den Pris, der forlangtes.

Den fornylig afdøde Prins Aage fortæller i sin Bog fra Fremmedlegionen: »Foruden almindelig Infanteriudrustning er hvert beredent Infanteri-Kompagni forsynet med fire Maskingeværer og fire Rekylgeværer. Stammefolkene nærer en hellig Rædsel for

dem; thi de ved, at hvis de forsynder sig, naar et af disse Kompagnier er indenfor Rækkevidde, falder Straffen hurtigt og haardt«. Prins Aage fortæller ogsaa, at han skal uddanne Folk i Brugen af Maskingeværer. Da Rekylgæværet i Udlandet altid gaar under Betegnelsen »Madsen Maskingevær«, er det rimeligvis i Rekylskydning, han har været Lærer.

Inden vi gaar videre, er der en bestemt Episode i Selskabets Historie, Som fortjener Omtale. I 1928 dannedes et Datterselskab: *Skandinavisk Vaaben- & Ammunitionskompagni*, der aflivedes igen 1931. Dets Formaal var ikke forskellige fra Moderselskabets, men i dets Bestyrelse sad to Østrigere, Generaldirektor Grev Hans Franz Carl Sääf von Norden og Zentraldirektor Dr. Johann Baptist Josef Maria Karabacek Ved en Undersøgelse viste det sig, at von Norden var Vicedirektør i det østrigske Rustningsfirma Steierværkerne og von Karabacek Direktør for de østrigske Vaabenfabriker. Der bestod :altsaa paa dette Tidspunkt en meget intim Forbindelse mellem Rekylsyndikatet og den internationale Rustningskapital.

Rekylgæværet er efterhaanden blevet solgt til i hvert Fald nogle og tredive forskellige Lande, og det har været med i en Masse forskellige blodige Bataljer. Her i Europa er det ikke Stormagterne, som er de største Aftagere. Det har i Aarenes Løb været saadanne Lande som Estland, Ungarn, Bulgarien, Albanien, som Mussolini jo har gjort til et helt Vaabenarsenal for det Tilfælde, at der skulde blive Krig paa Balkan, Portugal og Holland, der benytter dem i deres Kolonier, hvor der jo til Stadighed er Uroligheder paa Grund af det Rædselsherredømme, som de Hvide altid udøver overfor andre Racer. Fra 1927 blev Sydamerika et af Syndikatets vigtigste Markeder.

Hvor Vaabnene gaar hen, kan ikke nøjagtigt fastslaas, da de statistiske Tabeller slaar flere Lande sammen til »Øvrige Sydamerika«. En Flyverløjtnant Albert J Jarlfeldt kom i Slutningen af 1928 hjem fra Bolivia for paa den bolivianske Regerings Vegne bl. a. »at følge den danske Rekylgæværfabrikation«.

Dette Land, som ikke i Statistiken er nævnt særskilt, har altsaa haft en Ordre inde hos Fabriken. At det ogsaa tidligere har faaet danske Vaaben, fremgaar af Løjtnant Jarlfeldts Udtalelse, at »foruden danske Rekylgæværer har vi (den bolivianske Hær) alle de mest moderne franske og tyske Vaaben«. Samme Løjtnant fortæller, at han blev kaldt til Bolivia fra Buenos Aires. I Aarene forud havde han altsaa været Agent i Argentina, og dette Land var da ogsaa i 1927, 1928 og 1929 den største Aftager af Rekylgæværer. Løjtnant Jarlfeldt er Typen paa Officeren, der gaar i Rustningskapitalens Tjeneste, Masser af Repræsentanter for Officersstanden, der hædres i alle Lande som de specielle Fædrelandsforsvarere, har solgt sig til Rustningskapitalen og tjener som Agenter alle vegne, hvor der er Forretning at gøre i Massebord. De vedbliver at være de samme gode Patrioter, hvad de saa end foretager sig. Jarlfeldt, der ovenikøbet siger vi, naar han taler om den bolivianske Hær, giver i Interviewet følgende Svada fra sig: »Jeg har beholdt min danske Statsborgerret under alle Forhold. Derfor fik jeg ogsaa ved min Hjemkomst overrakt Fortjenstmedaljen i Sølv under en Audiens hos Kong Christian«.

Nu har Selskabet i hvert Fald en langt finere Agent i de sydamerikanske Stater, Grev Harald Holstein, der for en Del Aar siden opgav sin Stilling som Direktør for Kugleleje-Selskabet S. K. F. for at blive Rekylagent. Lige siden denne Tid har syd- og mellemamerikanske Stater været Syndikatets bedste Kunder, de forskellige Diktatorer og

Oprørere har rimeligvis alle faaet Andel i Leverancerne. Den største af disses Ordre kom fra Brasilien en Gang i 1935 og var paa 20 Millioner danske Kroner; men af Statistiken synes at fremgaa, at den er fordelt over en Aarrække.

I 1936 tog Selskabet Navneforandring til *Dansk Industrisyndikat, Compagnie Madsen A./S.* Udadtil begrundedes dette med, at man nu ogsaa fabrikere andet end Vaaben, idet man har optaget Fabrikation af Sirener og Værktøjsmaskiner. Sirenerne er Luftværnssirener, og Værktøjsmaskinerne er sikkert beregnet til at gøre Tjeneste i Vaaben- og Ammunitionsfabrikationen. Ikke for intet er Rekylfabriken installeret i de Værkstedslokaler ude i Frihavnen, hvorfra Nielsen & Winther under Verdenskrigen og i Aarene derefter sendte Værktøjsmaskiner ud til adskillige Vaabenfabriker ude i Verden. Vi har en god og paalidelig Skildring af Leverancerne til Tsan-Tso Lin's Arsenal i Mukden. I de senere Aar er der yderligere sket det, at Rekylgeværet er blevet paamonteret en Række af de mest kendte Krigsflyvemaskinetyper. Der opruller sig da for os det drastiske Perspektiv, at om Danmark skulde komme med i denne eller en kommende Krig, saa vil udenlandske Flyvemaskiner med danske Rekylgeværer, der udspyer Kugler og Bomber, drejet og fremstillet ved Hjælp af danske Værktøjsmaskiner, eksporteret af Virksomheden i Frihavnen, beskyder danske Mænd, Kvinder og Børn, mens de advares af hylende Sirener, der er fremstillet af samme Virksomhed. Dansk Foretagsomhed har naaet en smuk Højde! Mens danske Kvinder og Børn, advaret af Dansk Industrisyndikats Sirener, flygter for Rekylgevæernes Kugler, sidder Aktionærerne og tager Fortjenesten hjem af det hele: Sirenehyl, Gevær-skud og hver eneste Kugle, tjener rent bogstaveligt paa, at danske Mænd og Kvinder myrdes og saares!

Oprindeligt publiceret i tidsskriftet Kulturkampens efterfølger Mennesket og Magten, april 1940 nr 4. s. 6-7. Tidsskriftet udkom samtidig med den tyske besættelse af Danmark
Artiklen er formodentlig den sidste danske artikel om våbenindustrien inden besættelsen.
Genudgivet af Det danske Fredsakademi, januar 2008 som dokumentation af det militærindustrielle kompleks historie.
Scannet af Holger Terp